

Acta Beregsasiensis

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ

A Scholarly Annual of Ferenc Rákóczi II.
Hungarian College of Transcarpathia

2009
VIII. évfolyam, 1. kötet
Том VIII, № 1
Volume VIII, № 1

Acta Beregsasiensis

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II

2009/1
VIII. évfolyam, 1. kötet / Том VIII, № 1

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: Soós Kálmán, Orosz Ildikó, Cserniczkó István, Barkáts Jenő
A KÖTETET SZERKESZTETTE: Penckófer János, Kohut Attila

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: Шовш К., Орос І., Черничко С., Боркач Є.
ЗА РЕДАКЦІЮ: Пенцкофер І., Когут А.

KORREKTÚRA: G. Varcaba Ildikó / Коректура: Г. Варцаба І.
TÖRDELÉS: Garanyi Béla / Верстка: Гороній А.

A kiadvány megjelenését a

támogatta

A kiadásért felel: Orosz Ildikó és Soós Kálmán / Відповідальні за випуск: Орос І., Шовш К.
ISBN: 978-966-7966-76-8

Készült: PoliPrint Kft., Ungvár, Turgenyev u. 2. Felelős vezető: Kovács Dezső

Tartalom

Történelem

BRAUN LÁSZLÓ: Történelem és identitás. Gondolatok az azonosságtudatról, a hovatarozásról és a nemzeti-közösségi érzésekről	7
LUKÁCS ATTILA: A magyar–magyar kapcsolatok alakulása (1944–91). A magyar–magyar kapcsolatok és a szovjet korszak	15
BERECZKY GYÖRGY: A sztálini és hrucscsovi nemzetiségpolitika a korabeli kárpátaljai sajtóban, összehasonlító jellemzésük	29
SZAKÁL IMRE: Podkarpatszka Rusz jelentősebb pártjainak szereplése a nemzetgyűlési és tartományi választásokon 1924 és 1938 között	37
BARÁTH VIKTÓRIA: A donbászi munkaszolgálat a kigyósi túlélők emlékezetében	55

Honismeret

BARTA KÁROLY: Mezővári lakosságának összetétele	69
BALLA ANDREA: Nagydobrony családnevei a XX. század elejétől napjainkig	79

Nyelv- és irodalomtudomány

СЛИЗАВЕТА БАРАНЬ–СТЕПАН ЧЕРНИЧКО: Дослідження українсько-угорських міжмовних контактів у Закарпатському угорському інституті ім. Ференца Ракоці II	91
BÁRÁNY BÉLA: A sors koncepciója Vaszilij Grosszman <i>Élet és sors</i> , illetve Kertész Imre <i>Sorstalanság</i> című regényében	113
ТУРЯНИЦЯ Ю. Д.: Поет великої любові до людей, до України. А мати – мадярка, батько – француз	123

Pedagógia

ХИЖНА О. П.: Компетентність учителя початкової школи як важлива умова успішності художньо-педагогічної діяльності	131
HUSZTI ILONA: Angoltanárképzés Beregszászon	141
SZILÁGYI LÁSZLÓ: Language learning strategies used by successful and unsuccessful language learners in the process of learning English as a foreign language at the Transcarpathian Hungarian Institute named after Ferenc Rakoczi II	147
BALOGH LÍVIA: Kárpátaljai magyar iskolai értesítők adatbázisa	161
LESKU KATALIN: A környezeti nevelés gyakorlata a Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Karán	171

Gazdaság, környezet és turisztika, fauna

СПАСЬКИЙ Г. В.: Економічні засади створення спеціальної економічної зони “Берегово”	183
MELYNCSOK ADRIENN: Gazdasági átalakulások Kárpátalja mezőgazdaságában az elmúlt évek statisztikai adatai alapján (különös tekintettel a növénytermesztés helyzetére) ...	191
RÁCZ BÉLA: A <i>Nagymuzsaly-A</i> lelőhely pattintott kőszköz-gyűjteményének nyersanyag típusai	205
LÁSZLÓ GYURICZA–SÁNDOR BERGHAUER: Probleme der Bewertung der Naturbedingungen im Tourismus	213
DR. KOMONYI ÉVA–CSOMA ZOLTÁN–DEMETER LÓRÁNT: A Nagy-hegyen található meddőhányó kihatása a környező vizek állapotára	221
KOLOZSVÁRI ISTVÁN–ILLÁR LÉNÁRD: A Tisza tiszaujlaki szakaszán élő szitakötőfajok faunisztikai felmérése	231
Eseménynaptár	241

HUSZTI ILONA*

Angoltanárképzés Beregszászon

Rezümé A tanulmány a Beregszászon folyó angoltanárképzés múltját és jelenét mutatja be röviden. Elemzi a folyamat két elengedhetetlen összetevőjét, a szakmódszertani képzést és a diákok által teljesítendő pedagógiai gyakorlatot. Kitér mindazokra a fázisokra, melyeken a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola angol szakos hallgatóinak keresztül kell menniük, hogy elérhessék végcéljukat és kompetens, jól képzett angoltanárokká váljanak. A tanulmányt angol szakos diákok által készített szemléltetők illusztrálják.

Резюме В статті розглянуто історія підготовки викладачів англійської мови і літератури в м. Берегово. Показано найважливіші елементи цієї підготовки: курс з методики викладання англійської мови і педагогічна практика. Подано інформації про кредитно-модульну систему курсу, а також про вимоги підпрактики студентів.

Jelenleg Kárpátalján a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola az egyetlen magyar tannyelvű felsőfokú tanintézmény. Angoltanárképzés 1996 óta, megalakulása kezdetétől folyik itt. A főiskola mellett képeznek még angoltanárokat az Ungvári Nemzeti Egyetemen, bár ott a végzős hallgatók elsősorban általánosabb bölcsészképzést kapnak, mint kimondottan tanári képzést.

A főiskola megalakulásáról és történetéről egy részletes kötet jelent meg *Évkönyv (1996–2006)* címmel (Orosz, Soós, Cserniczkó, Vass, Kohut, Pallay, 2006). A kötet széleskörű tájékoztatást nyújt az intézményről, ezért a jelen cikk csak a főiskolán zajló angoltanárképzéssel foglalkozik.

1. A kezdetek

Beregszászon angoltanárképzés 1994-ben indult a Nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola Beregszászi Speciális Képzése keretein belül angol-történelem és angol-földrajz szakpáron. Ekkor még csak nyíregyházi angol szakos oktatók vettek részt a kárpátaljai magyar fiatalok képzésében. 1996 őszén azonban Ukrajnában hivatalosan is bejegyzésre került a Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola (KMTF). Ekkor már több helyi oktató is részt vállalt a képzésben (Fábián Márta, Fejér Klára, Huszti Ilona, Kiss Mária-Magdolna, Lizák Katalin). Egy ukrán közoktatási rendelet értelmében 2000-ben megszűnt az angol-földrajz szak, és 2004-ig angol szakon csak történelem párosításban lehetett tanulni. 2004-ben újabb szakpárokon kezdődött meg a képzés: angol-magyar, magyar-angol, történelem-angol, míg az eredeti angol-történelem szakpár megmaradt. 2006-tól a képzés negyedik évének végén diákjaink „Bachelor” fokozatú diplomát kapnak. Angol szakon a főiskola 2007-ben adott ki utoljára „Specialist” fokozatú angoltanári diplomát öt éves képzés végén.

Felismerve az igényt a szakképzett idegennyelv-szakos pedagógusokra, akik az idegen nyelveket az általános iskola alsó tagozatában 7–10 éves gyerekeknek képesek tanítani, 2003-ban a főiskola tanító szakot indított angol, illetve német szakiránnyal. Minderre azért volt nagy szükség, mert a 2003/2004-es tanévtől

* II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Angol Nyelv és Irodalom Tanszék, PhD, tanár

kezdve minden ukrainai iskola 2. osztályában (7 éves gyerekeknél) bevezetésre került egy idegen nyelv oktatása. Iskoláinkban ez többnyire az angolt vagy a németet jelentette. Azokban a magyar iskolákban, ahol korábban francia nyelvet tanítottak, többnyire a szülők igénylése alapján bevezették az angol nyelv oktatását, így a francia mára már szinte teljesen elvesztette iskolai tantárgyi státusát és kiszorult a tanmenetből (Husztai, 2004).

Az idegen nyelvek iránti igény növekedésével már az óvodában elkezdik az angol, a német vagy az ukrán mint idegen nyelv tanítását. Ennek megfelelően főiskolánk is alkalmazkodott az igényekhez, és évről évre meghirdeti az óvodapedagógia szakot angol, illetve német szakiránnyal.

2. A jelen

2008-ban a szakpárok az eddigi értelemben véve megszűntek főiskolánkon. Helyettük azonban egy olyan rendszer lépett életbe, melyben a diák dönti el, hogy egy szakon szeretne-e tanulni, illetve fölvesz még egy másodikat is. Ebből adódik, hogy az előzőekhez képest teljesen más jellegűek a szakosítások; például a 2008/2009-es tanévben van egyszakos angolos hallgatónk is, és van kétszakos (például angol és matematika) diákunk is¹. Ennek az új rendszernek az az egyik legnagyobb előnye, hogy a hallgatók képzésük negyedik évének végén mind a két szakból egyenértékű „Bachelor” fokozatú diplomát kapnak. A másik jelentős előny a korábbiakhoz képest az, hogy mind a két szakból elmélyített tanterv szerint foglalkozhatnak, magasabb óraszámokban tanulhatnak egy-egy tantárgyat, így mélyebb és alaposabb tudást szerezhetnek főiskolánkon².

2.1 Szakirányú módszertani képzés

Bár főiskolánk nevében 2003 óta nem szerepel a „tanárképző” jelző, hiszen agrármérnök-, kertészmérnök-, gazdaság- és könyvelői képzés is folyik nálunk, azért tanárképző jellegét mindmáig megőrizte. Ez a jelleg a szakirányú módszertani képzésben bontakozik ki leginkább. Angol szakos hallgatóink tanulmányaik hatodik félévében kezdik „Az angol nyelv oktatásának módszertana az általános iskolában” című tantárgy tanulmányozását és a hetedik félévben fejezik be azt záróvizsgával. Itt csak a témával kapcsolatos legfontosabb téziseket szeretnénk ismertetni, mivel részletes leírás található a főiskola által kiadott angol módszertani szaktárgyak katalógusában (Husztai 2008).

Ez a tárgy képezi az angol szakos hallgatók szakirányú módszertani képzésének alapját. A tantárgy legfőbb célja, hogy bőséges elméleti tudással vertezeze fel diákjainkat, és emellett elegendő lehetőséget biztosítson számukra a már megszerzett elméleti tudás gyakorlatban való alkalmazására. Az elméleti oktatás az előadások keretein belül zajlik, míg a szemináriumi, illetve gyakorlati foglalkozásokon van alkalmuk a diákoknak kipróbálni, milyen az elméletet gyakorlatba átültetni. Ezt leginkább az úgynevezett mikro-tanítási feladatok során tehetik meg,

¹ Ilyen párosításra eddig még nem volt példa.

² 2008 előtt az volt a gyakorlat, hogy a hallgatók a főszakjukból (pl. angol-magyar angolból vagy földrajz-biológián földrajzból) kaptak részletesebb képzést emelt óraszámban, míg a második szakjukból csak alapképzésben részesültek.

amikor a diákok egy választott témára óravázlatot készítenek és annak alapján tizenöt perces mini-órát vagy órarészletet tartanak csoporttársaikat tanítva, majd a látott óra vagy órarészlet megvitatására kerül sor tíz percben. A megbeszélés során a mikro-tanítást végző diák először elmondja, mik voltak a céljai a bemutatott órával és szerinte ezeket mennyire és hogyan sikerült elérnie, illetve ha nem sikerült, mik voltak vagy lehettek kudarcának okai. Ez után a diáktársak mondják el véleményüket a látott órával kapcsolatban, kiemelve az óra pozitív és negatív tulajdonságait, esetleg azt, mit lehetett volna még másképp tanítani. A megvitatás végén a tantárgyat oktató tanár értékeli az elhangzottakat és kiállítja az órát bemutató diák jegyét, részletesen megindokolva azt. Az értékelés az ukrán nemzeti négyelemes értékelési skálán történik: jeles (5), jó (4), elégséges (3), elégtelen (2)³.

A tantárgy oktatása a felsőoktatásban „bolognai folyamat” néven ismertté vált képzési rendszer követelményei alapján történik, ami azt jelenti, hogy a két szemeszter leforgása alatt a diákoknak összesen hét modul kell teljesíteniük: hat tartalmi és egy vizsgamodul. A tartalmi modulok egy-egy nagyobb témakört foglalnak magukba, melyek további altémákra oszlanak. A hat tartalmi modul a következő: 1. A tanítási folyamat 2. A nyelvi tartalom közvetítése 3. Tanmenet és tananyagok 4. A tanár 5. A tanóra 6. Tanulói különbségek. A modulokon belüli altémák olyan kérdéseket ölelnek fel, mint: Rövid nyelvtanítás-történet; Az új anyag hatékony bemutatásának módjai; Nyelvi tesztelés; Kiejtéstanítás; Szókincstanítás; Nyelvtanítás; A nyelvi készségek fejlesztése; A tanmenet; A tanár szerepei a nyelvórán; Reflektív tanítás; A tanóra megtervezése; Tanulási motiváció; Az életkor szerepe az idegen nyelvek elsajátításában; Tanítási módszerek nagy létszámú heterogén osztályokban stb.⁴ A hetedik modul a vizsgamodul, ami magába foglalja mind a hat tartalmi modul anyagát.

A modulokért egyenként 40 pont szerezhető, a két félévben összesen 240 pont (6 x 40 = 240). Ha a diákok 180–240 pontot értek el a modulok követelményrendszerének teljesítése során (osztálytermi munka, önálló feladatok, zárthelyi moduldolgozatok), vagyis az ukrán értékelési skálán „jó” vagy „jeles” eredményt, az Európai Kreditátalakítási Rendszer (ECTS) szerint A vagy B érdemjegyet, automatikusan felmentődnek a vizsgakötelezettség alól, mert az elért pontszámaik alapján megadható nekik a „jeles” (A) vagy a „jó” (B) érdemjegy. A többi diák vizsgát tesz. A vizsgán a tanár az ukrán nemzeti négyelemes értékelési rendszer alapján osztályoz. Ha a modulokból a diák 119 pontot szerzett vagy az alatt teljesített és a vizsgán pozitív („jeles”, „jó”, „közepes”) érdemjegyet kap, a vizsgán az „elégséges” érdemjegy állítható ki neki, az ECTS rendszere szerint pedig E. A diák végső pontszáma „Az angol nyelv oktatásának módszertana az általános iskolában” című tárgyból a modulokért kapott pontok és a vizsgán szerzett pontok összegéből tevődik össze. A vizsgajegyek értékei: „jeles” – 240 pont, „jó” – 200 pont, „elégséges” – 160 pont, „elégtelen” – 120 pont. Az elért összpontszámok alapján a végső érdemjegyek a következő táblázatban foglaltak szerint állíthatók ki:

³ A jegyek odaitélésének a kritériumrendszere szintén megtalálható az angol módszertani szaktárgyak katalógusában (Husztai 2008).

⁴ Tantárgyi követelmény, hogy a hallgatók saját kezűleg készítsenek választott témához vizuális szemléltetőket. A fotókon néhány ilyen szemléltető látható. A szemléltetőket a gyakorlati foglalkozások keretein belül mutatják be a hallgatók, ilyenkor általában az eszköz felhasználhatóságáról, illetve elkészítésének módjáról számolnak be a diákok.

Összegező pontszám	ECTS érdemjegy	Végző eredményjegy az ukrán értékelési skála szerint
432 – 480	A	Jeles
394 – 431	B	Jó
360 – 393	C	Jó
317 – 359	D	Elégséges
288 – 316	E	Elégséges
240 – 287	Fx	Elégtelen
0 – 239	F	Elégtelen

Tóth Ilona angol–magyar szakos hallgató szemléltetői az „Évszakok” témakörhöz

Molnár Marianna angol–magyar szakos hallgató szemléltetői a „Zöldségek” témakörhöz (2008)

**Bujdosó István történelem–angol szakos hallgató szemléltetője
a „Sport” témakörhöz (2008)**

2.2 Pedagógiai gyakorlat

Főiskolai angoltanár-képzési rendszerünk másik alapvető eleme a pedagógiai gyakorlat, melynek az a fő célja, hogy a nyelvoktatást „hazai terepen”, az iskolában gyakoroltassa a diákokkal, természetes körülmények között, nem pedig mesterséges közegben, mint ahogy a mikro-tanítás, mint a tanítási gyakorlat első fázisa zajlik.

A pedagógiai gyakorlat két típust foglal magába: csoportos megfigyelési gyakorlat, illetve csoportos gyakorlat tanítási ráhangolással és egyéni külső iskolai gyakorlat. Ez az új rendszer 2004-től van érvényben, ugyanis ekkor érkeztünk el oda, hogy a korábbi rendszerünk reformálásra és tökéletesítésre szorult.

A csoportos megfigyelési gyakorlat a tanulmányi időszak 4. szemeszterében kezdődik. A diákok feladata ekkor még csak az, hogy bizonyos tanítási mozzanatokot figyeljenek meg a hospitált órákon, és főiskolai kísérőtanárral beszéljék meg a látottakat. Az óraelemzések alapjául általában Scserbany (2002) kritériumrendszere szolgál. Az ötödik szemeszterben a kéthetes gyakorlat alatt a minimum öt megfigyelt óra mellett minden diáknak egy órát is kell tartania a főszejéből. Ezt az iskolai gyakorlatvezető szaktanárral egyeztetve teszi. Az ilyen típusú gyakorlatot nevezzük csoportos gyakorlatnak tanítási ráhangolással. A hatodik szemeszterben mindez azzal bővül, hogy a diákok mind a két szakjukból tartanak egy-egy órát. A csoportos gyakorlatok mindig a főiskola beregszászi bázisiskolaiban zajlanak: 6. Sz. Általános Iskola, Bethlen Gábor Magyar Gimnázium, Kossuth Lajos Középiskola, Mikes Kelemen Középiskola, Zrínyi Ilona Középiskola.

Az egyéni gyakorlat időtartama hat hét, ez mindig a hetedik félévben zajlik. Ennek során a diákok saját maguknak „keresnek” gyakorlóiskolát, ahonnan befogadó nyilatkozatot kapnak, bizonyítva, hogy az iskola biztosítja a hallgató-gyakornok számára az egyéni gyakorlat teljesítéséhez szükséges feltételeket. Ekkor ugyanis már nem a megfigyelésen van a fő hangsúly, hanem a szaktárgyi oktatáson.

A követelményeknek megfelelően a diákok angolból 30 órát kötelesek tartani a hat hét alatt. Ezenkívül az iskolaigazgatók feladata, hogy diákjainkra helyettes-osztályfőnöki funkciókat is szabjanak és egy-egy osztály mellé állítsák őket az osztályfőnöki munka közelebbi megismerése végett. Ezen megfigyelések „végterméke” a diákok által levezetett három osztályfőnöki óra.

Az iskolai élet szerves részét képezi az úgynevezett „iskolán kívüli munka”. Ez jelenthet angol szakköri foglalkozásokat, angolral kapcsolatos irodalmi esteket, megemlékezéseket, vagy akár valamilyen angolul beszélő országgal kapcsolatos tudásanyag bemutatását, esetleg országismereti vetélkedőt. Az „iskolán kívüli munka” fogalmába egy-egy gyengébben teljesítő tanulóval végzett felzárkóztató munka is beletartozik. Mindig a diákok döntenek el, milyen két „iskolán kívüli munkát” végeznek el a gyakorlatuk során. A megkötés csak annyi, hogy nem lehet két egyforma típusút elvégezni.

Az egyéni gyakorlat kötelezően benyújtandó dokumentációjában szerepelnie kell többek között a letanitott órákon használt és az iskolai szaktanár által ellenőrzött és jóváhagyott óravázlatoknak és az órákon felhasznált vizuális szemléltetők kicsinyített másának; az osztályfőnöki órák vázlatainak; beszámolóknak az iskolán kívüli munkákról (vagy ha az egy vetélkedő vagy valamilyen irodalmi est volt, azok forgatókönyvének); szaktanár által írt és az igazgató által jóváhagyott jellemrajznak, mely részletesen elemzi a gyakoronok hathetes munkáját és javaslatot tesz a gyakoronok munkájának érdemjegyi minősítésére („jeles”, „jó”, „elégséges”, „elégtelen”) stb.

Az iskolai szaktanár javaslata alapján, a hathetes külső iskolai gyakorlat során az iskolákban tett látogatásai alapján és a diákok által benyújtott dokumentációk alapján a pedagógiai gyakorlatért felelős főiskolai tanár állítja ki a végső érdemjegyet, ami bekerül a hallgatók diplomájába is.

Ez a bonyolultnak tűnhető rendszer a fokozatosság elvén alapszik, nagy figyelmet fordítva arra, hogy a hallgatók a főiskolán szerzett elméleti tudásukat először mesterséges környezetben, a szakmódszertani órákon kamatoztassák, majd fokozatosan átvigyük a természetes iskolai közegbe, ahol valós osztálytermi problémákkal kell majd szembenézniük, és amelyekre módszertani tudásuk szerint a legjobb megoldásokat kell választaniuk, a lehető legjobb döntéseket kell meghozniuk.

Hisszük és reméljük, hogy főiskolai angoltanárképzésünk két legfontosabb szegmense (szakmódszertani képzés és pedagógiai gyakorlat) segítségével módszeresen jól felkészült, szakképzett, kompetens angoltanárokat küldünk a kárpátaljai magyar iskolákba, ahol majd tökéletesen megállják a helyüket.

IRODALOM

- Huszi, I. (2004). Az idegennyelv-oktatás helyzete a mai Kárpátalja magyar tannyelvű iskoláiban. In.: I. Huszi (Szerk.). *Idegennyelv-oktatás kisebbségi környezetben*. Ungvár: PoliPrint.
- Huszi, I. (2008). Catalogue of methodology courses at the English Department of II. Rákóczi Ferenc Transcarpathian Hungarian College of Higher Education. Rákóczi-füzetek 43. Ungvár – Beregszász: PoliPrint Kft. – KMF.
- Orosz, I., Soós, K., Csernicskó, I., Vass, I., Kohut, A., & Pally, F. (Szerk.) (2006). *Évkönyv (1996–2006)*. Ungvár: PoliPrint.
- Scserbanu, P. M. (Щербань, П. М.) (2002). *Прикладна педагогіка*. Київ: Вища школа.